

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ф.н. Ерика Лазарова, ИИОЗ при БАН

по конкурс за заемане на академичната длъжност

“професор“ по

професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – история на българската журналистика до 1944 г.), обявен в ДВ, бр. 9 от 2 февруари 2016 г.

за нуждите на Факултета по журналистика и масова комуникация на

Софийския университет «Св. Климент Охридски»

Данни за конкурса:

Процедурата по обявяването на конкурса за заемане на академичната длъжност “професор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – история на българската журналистика до 1944 г.), обявена в ДВ, бр. 9 от 2 февруари 2016 г., е спазена и не съм забелязала никакви нарушения, които биха били пречка за хода ѝ.

Данни за кандидата:

В обявения конкурс за “професор“ участва един кандидат – доц. д-р Здравка Константинова. Тя е родена през 1952 г. Завършва през 1976 г. специалност “Журналистика“ в СУ “Св. Климент Охридски“. Започва да работи като активно пишещ журналист (във в. „Поглед“), с конкурс става и хоноруван асистент по “История на българската журналистика” във Факултета по журналистика на СУ „Св. Климент Охридски“, а след това и щатен ст. асистент, гл. асистент и доцент в същия факултет, където преподава „История на българската журналистика“, създава първите в страната лекционни курсове по „История

на рекламата”, „История на българската реклама“, „Политическата визуална сатира”, „Карикатурата на международна тема”, „Особености на икономическата преса в България”.

Няма да се спирам тук върху подробностите от биографията ѝ, тъй като познавам професионалното ѝ израстване, познавам творчеството ѝ. И точно затова мога убедено да заявя, че през годините тя се развиваше непрекъснато като пишец човек и учен, съчетаващ журналистическия рефлекс с изследователска задълбоченост и иновативно мислене. Не може да не направи впечатление и активната ѝ дейност като администратор, свързана с участие в ръководството на Факултета по журналистика и масова комуникация, на катедра „История и теория на журналистиката“, както и координатор на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“ за Réseau Théophraste [Мрежата Теофраст], международна организация за обучение по журналистика, на Университетската агенция на франкофонията (AUF). Доц. Константинова е член на Бюрото на Réseau Théophraste два мандата – от 2007 до 2015 г. Член е на научния комитет (ноември 2015 – май 2016 г.) на конгреса „Мислене на история на медиите“ на международната организация Общество за история на медиите (SPHM), който се провежда в Университет на Версай Сент-Куентин-ан-Ивелин [Université de Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines], Франция, 26–27 май 2016 г.

Тя е и обичан от студентите преподавател, който възприема педагогическата отдаденост като много важна част от просветителската и възпитателна мисия на работата с младите хора.

След хабилитацията си като доцент през 2000 г. ръководи 4 международни проекта по практическо обучение на студенти и журналисти в продължение на шест години. Била е академичен наставник на студентски практики по проект на МОН 2013 – 2014 г., както и научен ръководител

на много дипломанти и магистри, на двама успешно защитили докторанта. Член е на престижни редакционни колегии и редовно участва в разработката на интересни и перспективни научни проекти.

Носител е на *Награда за книга през 2001 г. на Съюза на българските журналисти* за монографията „Държавност преди държавата. Свръхфункции на българската възрожденска журналистика” (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2000) и на наградата “Златно перо” за принос в теорията на българската журналистика на Съюза на българските журналисти през 2015 г. за книгата „Българската журналистика (1842–1944). Актуални ракурси” (София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2015).

НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ, С КОИТО КАНДИДАТЪТ СЕ ПРЕДСТАВЯ НА КОНКУРСА:

Обявявайки, че от началото на научната си кариера до днес тя има списък от публикации, включващ **137 заглавия**, от които: 1 дисертация, 1 хабилитационен труд, 2 монографии, 1 сборник с научни статии, 1 глава от учебник, 43 научни студии и статии, 49 научни доклада на конференции (от които 31 на национални научни форуми и 18 на международни научни форуми), 25 научни проекта (от които 10 национални проекта и 15 международни проекта), 14 съставителства на научни сборници и тяхна научна редакция, доц. д-р Здравка Константинова определя като продукция, с която се представя на конкурса за професор, следните публикации: **сборник статии и студии** – Константинова, Здравка. Българската журналистика (1842–1944). Актуални ракурси. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2015, 305 с. и **31 статии и студии**.

Като изследовател се характеризира с четири професионални достойнства, които определят значимостта на трудовете ѝ. Преди всичко тя има **остро чувство за съвременност** и същевременно проявява ярко изразен **усет за**

историзъм, толкова необходим за изследовател на миналото и настоящето на родната журналистика. Защото, както казваше проф. **Вера Мутафчиева**, ние, българите, нерядко сме лишени от чувството за родова памет и точно това много ни пречи. Тези две качества, съчетани с **талантливо перо** и **пиетет към диалогичност**, прави теоретичното творчество на доц. Константинова значимо и то наистина заслужава високата *оценка на специалистите*.

Както правилно посочва в автооценката на приносите си, тя успешно се е насочила предимно към *неразработвани проблемно-тематични полета от история на българската журналистика* и то главно във връзка с концептуализирането на лекционния си курс по история на българската журналистика. Но аз бих добавила, че тя е водена в изследователската си дейност от стремеж да открива нови моменти, иновативни акценти и прочити на битието на българската преса, при портретуване на творческите индивидуалности, които я създават. Тук определено ѝ помагат двата предпочитани от нея подхода – единият е на панорамния анализ, а другият – чрез сондажи в конкретни невралгични зони да се прониква в същността на изследваното явление. Но ще добавя още, че тя използва съвременния *интердисциплинен подход*, като прилага и културологичния, и историческия, и компаративисткия метод. Например, твърде често тя се опира в научните си конструкции върху тезата за *свръхфункциите на печата*, и особено на възрожденския, за отношението „корупция – четвърта власт” или „насилие – власт”, за съвременните професионални стандарти и за значението на собствеността на медиите, за етиката в журналистиката и за нейната топология (включително и в рамките на Австро-Унгарската империя и следвоенна Австрия, както разбираме от „*Връзки в областта на печатните медии между България и Австрия*”) или за екологията на печата – една тема, която ще очаквам да доразвие през следващите години, за реалната и желана възможност *свободата на печата да бъде и свобода на народа ни*. Но в този „карнавал на свободата”, за който

говори още **Констатин Иречек**, например, често се отразяват и негативните страни на реалността преди сто, и преди петдесет, и преди десет години, и от днешния ден. Но надеждата е, че, както казва големият журналист Стефан Танев от в. „Утро“, истинските хора на перото умеят да следват усещанията, вътрешното чувство на народа в решителните исторически моменти, като същевременно показват, че вестникът е истински *културомер*. Ето едно забравено определение, което е толкова важно да си припомним. Наистина пресата и изобщо средствата за масова информация са мерило за културата на един народ или за безкултурието. Те показват каква е опасността за деградацията на една нация, но и внушават оптимизъм за шансовете за нейното издигане в резултат именно на културно-творческите и нравствено-просветителските усилия на нацията.

Друг плодотворен подход на доц. д-р Здравка Константинова е **лично-персоналният**, съчетан отново с историчност при поднасяне и оценка на фактите при портретуване на известни лица от миналото на отечествената журналистика. Като успех бих посочила убедено *„Драмата на Димитър Мацанкиев“*, *„Щрих от любознателната толерантност на Константин Фотинов“* или посветената на големия **Райко Алексиев** творба *„Дяволски ли не му провървя на Фра Дяволо?“*.

За мен беше интересно и да открия насочеността на Константинова към карикатурата, като не бях подозирала, че тя в последните години толкова дълбоко е навлязла в тази област, независимо дали говори със или за съвременни френски карикатуристи, дали пише за Илия Бешков или за Тодор Цонев и техния бунт против тоталитарното мислене, против ограниченията, навсякъде тя дава много интересни прочити, открива ракурси, както и когато говори за чудноватий *„Женский свят“*, *„За властта и медиите“*, *„За един закон за печата с три лица“* – това са все неща, в които и авторката, и рецепиентите, колкото повече се

задълбочават, толкова повече опознават, не само историята на българската журналистика, но и нашата собствена културна история с възходите и паденията ѝ.

Ще поставя акцент специално върху вниманието, което отделя на т.нар. женска преса у нас, като се солидаризирам с казаното от доц. Константинова: „Очертан е цялостният портрет на българската женска преса до 1944 г. Изтъкната е общата закономерност, която я поражда, ситуирането ѝ в този род журналистика по света. Изведени са няколко изследователски вектора, през които да се търсят научни обяснения, изводи: периодизация, видове (въведени от авторката), марки, топоси, периодичност, тиражи, знакови издания от непартийната женска преса. Обобщенията са направени въз основа на издирения масив от 97 женски периодични издания (и цифровият обем на тази периодика се уточнява за пръв път). Открити са три знакови издания от непартийната женска преса: в. „Женски глас” (София, 1899–1944), пример за журналистика на експертната компетентност; „Вестник на жената” (София, 1921–1944), стойностен седмичник, и сп. „Беседа”, качествено списание, преименувано през 1940 г. на „Дом и свят” – „Беседа/Дом и свят” (София, 1934–1944). В портретуването на тези знакови издания, макар и в шрихов вариант, са хвърлени големи изследователски усилия.“

Също така съм съгласна с персоналната ѝ оценка за направеното в посока разкриване социалното значение и професионалните качества на два от големите софийски ежедневника: „За пръв път се прави паралелно портретуване и типологизиране на два от доминиращите всекидневници в България в междувоенния период: в. „Утро” (1911–1944) и в. „Зора” (1919–1944). Включват се колкото се може повече компоненти от: програмните им намерения, структурата, авторските проявления, дизайна, жанровата характеристика, карикатурата, фотографията, използването на литературното четиво, рекламата. Засегнат е и въпросът за финансирането. Спецификата на двата всекидневника е анализирана през

отразяването от тях конкретно събитие в развитие – дебатите около проектозакона за печата от лятото на 1938 г. Чрез него се проверяват заявените от двете издания стратегии. Въвеждат се в научно обращение значими текстове, знакови карикатури и реклами от двата изследвани вестника.”

Съжалявам само, че все още доц. Константинова не се е насочила съзнателно и последователно към социализация на изследванията си във връзка с лекционните й курсове, посветени на историята на рекламата и на историята на рекламата в България, тъй като съм сигурна, че и в тези сфери ни очакват любопитни и проблемни прочити на един феномен, чиято роля в съвременния живот непрекъснато расте. А често негативите са повече от позитивите в едно пъстро шоу, където гонитбата за печалба се превръща в изкуство, но нерядко деградира до заиграване с низшата инстинктивна природа на потребителите за сметка на развиване естетическата им чувствителност.

ПРЕПОДАВАТЕЛСКА И АДМИНИСТРАТИВНА ДЕЙНОСТ – ПРИНОСИ И ЗАСЛУГИ:

Доц. д-р Здравка Константинова е дългогодишен и утвърден изследовател и преподавател в областта на историята на българската журналистика и рекламата.

Тя е търсен университетски преподавател по същата проблематика и в редица други наши висши училища в столицата и в страната – НБУ, УНСС, ВСУ и пр. Благодарение на отличната й професионална подготовка, както и на безспорните й педагогически умения, нейните научни разработки, както и лекционните й курсове, са посрещани с оправдан интерес и са високо ценени от студентите, на които преподава. Тя се радва и на признанието на колегите си от ФЖМК, понастоящем е ръководител на катедра „История и теория на журналистиката“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент

Охридски“, била е зам. декан по учебната дейност в същия факултет.

Не на последно място ще споделя, че нейното толерантно, колегиално и професионално отношение са й спечелили име на уважаван член и на българската журналистическа колегия, познаваща отлично качествата ѝ на учен, оперативен журналист, и на отзивчив, добронамерен колега.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Всичко казано дотук ми дава основание с пълна убеденост ДА ДАМ ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА за досегашната научно-изследователска и преподавателска дейност на доц. д-р Здравка Константинова, ДА ГЛАСУВАМ „ЗА” и ДА ПРЕДЛОЖА на уважаемите членове на Научното жури също да дадат своя ПОЛОЖИТЕЛЕН ВОТ, за да бъде избрана доц. д-р Здравка Константинова на академичната длъжност “професор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – история на българската журналистика до 1944 г.), обявен в ДВ, бр. 9 от 2 февруари 2016 г.

10 май 2016 г.

София

Рецензент:

/проф. д.ф.н. Ерика Лазарова, ИИОЗ при БАН/